یادداشت

بانک مرکزی دست بسته است

مسعود دانشمند
اقتصاددان

بانک مرکزی اگر بخواهد مانند گذشته به سمت و سوی سیاست‌های دستوری برود دیگر تفاوتی ندارد که مرحوم نوربخش رئیس بانک مرکزی باشد یا آقای صالح‌آبادی و فرزین. در مدتی که از آغاز فعالیت دولت سیزدهم می‌گذرد، تیم اقتصادی آن نشان داده است که از انسجام کافی برای حل مشکلات موجود برخوردار نیست و استراتژی‌ای برای رفع معضلات اقتصادی ندارد. آنچه امروز در اقتصاد ایران شاهدش هستیم آثار همین بی‌برنامگی در عرصه تولید و واردات و صادرات است. افزایش بی‌سابقه نرخ دلار، نرخ منفی سرمایه‌گذاری در صنایع و تولید، افزایش نرخ بیکاری، تورم بی‌سابقه و... از جمله نشانه‌هایی است که مشخص می‌کند که دولت در برنامه‌های اقتصادی خود موفق نبوده است و تیم اقتصادی آن از توانایی لازم برخوردار نیست. یکی از دلایل مهم این عدم موفقیت، ناهماهنگی و ناهمخوانی در دیدگاه‌های اعضای تیم اقتصادی دولت است که بعضا فاصله زیادی با واقعیت‌های موجود کشور دارند. مثلا آقای خاندوزی یک حرفی می‌زند، آقای محسن رضایی دیدگاه متفاوتی دارد و آقای مخبر هم که رئیس ستاد اقتصادی هستند، دیدگاه دیگری دارد. یعنی عملا چندین نگاه در تیم اقتصادی دولت وجود دارد که هر کدام اگر ناقض دیگری نباشد، موافق هم نیست و همین زمینه‌ساز عدم هماهنگی میان آنها شده است. وضع اقتصادی موجود ناخوشایند و نگران کننده است. نتیجه همین وضع تیم اقتصادی است. آنقدر شرایط اقتصادی این روزها نابسامان است که دیگر هیچکس آن را کتمان نمی‌کند. همه هم خبر دارند. از آیات عظام در قم بگیرید تا تولیدکنندگان و صادرکنندگان و استادان دانشگاه و مردم عادی و... همه دیگر می‌دانند وضعیت اقتصادی نگران کننده است. به همین دلیل است که به شرایط موجود معترض هستند. در چنین شرایطی عملا بانک مرکزی هیچ کاری از دستش برنمی‌آید. زیرا اصلا بانک مرکزی ایران، بانک مرکزی نیست. شما حتی نمی‌توانید آن را با بانک مرکزی باقی کشورهای منطقه مقایسه کنید. آنچه ما در ایران داریم صرفا نامش بانک مرکزی است. به همین دلیل نمی‌تواند سیاست‌های بازار پولی را که از وظایف اصلی این نهاد است را اجرا کند. به عبارت ساده‌تر کاملا دست بانک مرکزی بسته است. از طرفی اینکه رئیس بانک مرکزی صحبت از نرخ ۲۸۵۰۰ تومانی از نیمایی کرده باید گفت؛ ابتدا باید آقای فرزین بفرمایند که اصلا به مقداری که تمام نیازهای کشور بر آورده شود، آن را داریم که این ایده هم منجر به دو نرخی شدن بازار نشود؟ زیرا اگر دولت به اندازه‌ای ارز داشته باشد که بتواند تمام نیازهای موجود در کشور مانند نیازهای مسافر، دانشجو، خانواده‌های بیمار و دارو و... را برآورده کند، قطعا نرخ ۲۸۵۰۰ تومان در بازار ارز تثبیت خواهد شد. اما اگر این امکان را نداشته باشد، بازار به سمت چند نرخی شدن پیش خواهد رفت. یعنی همان اتفاقی که در دولت آقای روحانی بعد از طرح دلار ۴۲۰۰ تومانی پیش آمد. بعضی همین اندک منابعشان را وارد بازار می‌کنند و فقط به صورت موقتی نرخ را کاهش می‌دهند و بعد از مدتی دوباره همین اتفاق قبلی در بازار تکرار می‌شود. زیرا بازار تابع قانون ساده عرضه و تقاضاست و این تقاضاست که برای بازار ارز تعیین تکلیف می‌کند.

نگاه

حسن بهشتی‌پور مطرح کرد:

مگر میانجیگری عمان راهی برای آغاز مذاکرات بگشاید

هر روز وضعیت مذاکرات برجامی مبهم‌تر می‌شود. ایران صریح و آشکار از آمادگی برای جمع‌بندی مباحث براساس پیشنهاد اتحادیه اروپا سخن می‌گوید، بورل، مسئول سیاست خارجی اتحادیه اروپا به این باور است که هیچ جایگزینی برای برجام نیست، روسیه درباره عواقب و تبعات عدم احیای برجام هشدار می‌دهد، اما از طرف دیگر سه کشور اروپایی و آمریکا دیگر تمایلی برای بازگشت به وین ندارند و خیلی صریح اعلام می‌کنند، مذاکرات از نظر آنها تمام شده است. در این راستا یک تحلیلگر مسائل بین‌الملل درباره آینده برجام گفت: ایران مایل به مذاکره است اما طرف مقابل گرچه مخفیانه پیام می‌فرستد، در عین نشان می‌دهد که دنبال از سرگیری مذاکرات نیست و فعلا منتظر است ببیند وضعیت نا رأمی‌ها در ایران چه می‌شود. حسن بهشتی‌پور اظهار کرد: امروز دولت ایران به این دلیل بر جمع‌بندی مذاکرات برجامی تأکید می‌کند که به رغم شعار «گره نزدن مذاکرات به سفره مردم» به این نتیجه رسیده است، برجام روی اقتصاد ایران تأثیر دارد چون بازار نسبت به مذاکرات واکنش نشان می‌دهد، اگر روند مذاکرات رو به پیشرفت باشد، بازار نیز نشانه‌های مثبت بروز می‌دهد و در مقابل اگر مذاکرات به نتیجه نرسد، واکنش بازار منفی می‌شود. این تحلیلگر مسائل سیاست خارجی با اشاره به سفر امیرعبداللهیان... بان به عمان یادآور شد: حالا باید دید نتیجه گفت‌وگوهای وزیر خارجه کشورمان در عمان به کجا می‌انجامد، آیا وقعا عمان باز هم نقش واسطه را بازی می‌کند و یک راه‌حل جدیدی پیدا شده است که آقای امیرعبداللهیان به عمان رفته است؟ وی افزود: آقای امیرعبداللهیان گفته «حامل پیام آقای رئیسی به پادشاه عمان است» و از ایشان دعوت رسمی شده است که به ایران بیاید و پادشاه عمان نیز قبول کرده است که در یک فرصت مناسب به تهران بیاید. یک موضوع این است که باید ببینیم نقش عمان برای میانجیگری بین تهران و واشنگتن چه میزان است یا آنکه کلا موضوع توسعه روابط دوجانبه میان دو کشور ایران و عمان در دستور کار قرار دارد. بهشتی‌پور اظهار کرد: خلاصه باید دید بعد از سفر آقای امیرعبداللهیان به عمان فضای جدیدی برای گفت‌وگوهای برجامی به وجود می‌آید یا خیر. امروز همه شواهد و قرائن نشان می‌دهد که هیچ زمینه مثبتی برای شروع گفت‌وگوها وجود ندارد.

عبدالرضا فرجی‌راد در گفت‌وگو با «آرمان ملی»:

توافق هسته‌ای هنوز هم برای بایدن دستاورد است

با اروپا توافق کنیم، چین به سمت ایران می‌آید

تحرکات ریاض خلاف منافع اروپاست

ایران باید از ژئوپلیتیک خود استفاده کند

مذاکرات با واسطه‌گری عمان زودتر از اروپا به نتیجه می‌رسد

آرمان ملی - احسان اسقایی: گویا پای دیپلماسی پنهان در میان است؛ دیپلماسی که احتمالا با تدبیر وزیر امور خارجه ایران آغاز شده است تا مذاکرات بار دیگر روی ریل قرار گیرد. یکباره بعد از اینکه رئیس جمهور و وزیر خارجه اعلام کردند که غربی‌ها پیام می‌فرستند که خواستار مذاکره با تهران هستند، امیرعبداللهیان به کشوری سفر کرد که سفره آن کشور در ادبیات و فضای سیاسی یک پیام با خود به همراه دارد. واسطه‌گری بین تهران و واشنگتن؛ واسطه‌گری‌ای که یک‌بار به دستان وزیر خارجه وقت علی‌اکبر صالحی صورت گرفت و این بار نیز اگر حدس‌ها درست باشد به دست وزیر خارجه فعلی حسین امیر عبداللهیان آغاز می‌شود. به نظر می‌رسد اروپایی‌ها در شرایط فعلی نوعی دیپلماسی توام با قهر را با ایران در نظر دارند؛ قهری که البته نیازمند یک برخورد قاطع از سوی تهران است و این برخورد می‌تواند دور زدن اروپایی‌ها برای آغاز توافق باشد. «آرمان ملی» در این ارتباط با عبدالرضا فرجی‌راد، دیپلمات و کارشناس سیاست خارجی به گفت‌وگو پرداخته است. فرجی‌راد معتقد است «باید دیپلماسی غیرعلنی را برای رسیدن به توافق در زمینه هسته‌ای آغاز کرد و احتمالا این دیپلماسی از کانال مسقط آغاز خواهد شد.»

◀ بعد از تحولاتی که چین در سیاست خارجی خود نسبت به منطقه انجام داد، برخی معتقدند ایران هم باید نوعی چرخش در سیاست خارجه خود ایجاد کند. تا چه میزان امکان این تحول در دستگاه سیاست خارجه ایران وجود دارد؟

اگر از دریچه چین به ایران و عربستان بنگریم، به این نتیجه خواهیم رسید که چین در شرایط فعلی برقراری رابطه با عربستان را به رابطه با ایران ترجیح داده است. از این رو نباید روی چین حساب استراتژیک باز می‌کردیم. البته ایران باید تلاش کند که با شرق عالم یعنی چین و روسیه رابطه خوبی داشته باشد، اما با توجه به اینکه تهران تلاش‌هایی کرده است که رابطه مستحکمی با شرق داشته باشد اما هنوز موفق نشده این رابطه را مستحکم کند و دستاورد چندانی هم از منظر اقتصادی و سیاسی در تلاش برای ارتباط با شرق به دست نیاورده اما با توجه به ژئوپلیتیک ایران، تهران باید به سمت ایجاد توازن در سیاست خارجه حاکم برادر کند که هم رابطه خوب با شرق و هم رابطه مناسبی با غرب به خصوص اروپایی‌ها داشته باشد. اروپایی‌ها در رابطه با تهران از سابقه تاریخی برخوردار هستند. در حال حاضر شرایط داخلی از نظر اقتصادی مطلوب نیست و یکی از دلایل آن نیز به این مساله باز می‌گردد که ایران نتوانسته توازن در رابطه با غرب و شرق عالم ایجاد کند. هر زمان هم گام‌هایی برداشته شده که این توازن حفظ شود، موفقیت‌های خوبی به دست آمده است.

◀ ایجاد این توازن در سیاست خارجه ایران مسبوق به سابقه بوده است؟ اگر ایران در سیاست ایجاد این توازن حرکت کند، چه تضمینی وجود دارد که تهران از دو طرف صدمه نبیند؟

در دهه‌های گذشته ضمن اینکه با چین و روسیه رابطه برقرار کردیم با اروپایی‌ها هم رابطه مستحکمی داشتیم. در آن زمان سرمایه‌گذاری‌های خارجی خوبی در ایران اتفاق افتاد و رشد اقتصادی ایران در آن سال‌ها مثبت بود و در همان سال‌ها بود که در سرعت تورم کاسته شد. در آن زمان یک بشکه نفت تنها ۷ دلار فروخته می‌شد اما چون رابطه متوازنی در سیاست خارجی ایران وجود داشت، در آن سال‌ها رشد اقتصادی بالایی را تجربه کردیم. بنابراین موقعیت ژئوپلیتیکی ایران به مسئولان این سیاست‌گذاری را گوشزد می‌کند. ایران باید در سیاست خارجی خود تجدیدنظر ایجاد کند. ضمن اینکه بدون بازگشت به برجام نه شرق و نه غرب و نه همسایه‌ای، هیچ کشوری تمایل چندانی ندارد رابطه بلندمدتی با ایران برقرار کند. از این منظر باید توازن در سیاست خارجی ایجاد شود. جایگاه ایران و موقعیت ژئوپلیتیک تهران به گونه‌ای است که همه علاقه‌مند هستند که با آن کار کنند. ایران جمعیت بالایی دارد، منابع انرژی مناسبی دارد، نیروی انسانی تحصیلکرده‌ای دارد، موقعیت ژئوپلیتیک ایران منحصر به فرد است و... چنین مواردی این علاقه را در دیگران ایجاد می‌کند که به دنبال ارتباط با تهران باشند.

◀ فقدان این توازن در سیاست خارجی ایران همواره وجود داشته برخی به سمت غرب برخی به سمت شرق متمایل بوده‌اند چرا سیاست خارجه به سمت ایجاد توازن بین غرب و شرق حرکت نمی‌کند؟

حدود ۲ دهه است که ایران در موقعیت تحریمی قرار دارد. این توازن البته در گذشته به‌طور نسبی برقرار بوده است. برای نمونه روزگاری ایران بیشترین رابطه را با آلمانی‌ها برقرار کرده است اما اگر در این مدت سنجشی بین رابطه ایران با آلمان، ایتالیا، فرانسه و در مقایسه با چینی‌ها برقرار کنیم، بیشترین رابطه ایران در این یکی دو دهه با چین بوده است. البته رابطه‌ای هم با روس‌ها نداشتیم زیرا روس‌ها از ظرفیت اقتصادی برای برقراری رابطه با ایران برخوردار نیستند. فرانسه و آلمان و به‌طور کل اروپایی‌ها از ابتدای انقلاب تا اواخر دولت اصلاحات سرمایه‌گذاری‌های خوبی در ایران انجام دادند بعد از دوران اصلاحات است که به واسطه تحریم‌ها و برخی مواضع، ایران تلاش کرد که با روس‌ها کار کند اما بیشترین میزان مبادلات تجاری بین دو کشور مهم به نام ایران و روسیه نهایتا به ۵۰۰ میلیون دلار بوده است. البته ارقامی هم در تجارت نظامی با روس‌ها داشتیم اما تبادلات صنعتی و کشاورزی ایران همان ۵۰۰ میلیون دلار بوده است. افغانستان در همین مقطع دبرابر این مبلغ با تهران رابطه مالی برقرار کرد. بنابراین وقتی که توازن در روابط خارجی خود داشته باشیم فشار هم بر روی ایران کمتر خواهد بود.

◀ نمونه‌ای بیان کنید که نشان دهد از تباط با اروپا بیش از ارتباط با شرق برای ایران سود داشته است.

در دوران سازندگی ایران ۳۰ میلیارد دلار بدهی به آلمان‌ها داشت که به سرعت هم بازپرداخت شد. آن ۳۰ میلیارد دلار در زیرساخت‌ها، سدها، جاده‌ها، کارخانه‌ها و... سرمایه‌گذاری شد. این سرمایه‌گذاری در دوران اصلاحات نیز ادامه پیدا کرد. درهیچ کدام از این سرمایه‌گذاری‌ها چینی‌ها نقش نداشتند. روس‌ها هم نقشی در این سرمایه‌گذاری‌ها نداشتند. چین دو دهه است که به اقتصاد ایران وارد شده است. در این دو دهه هم سرمایه‌گذاری در این انجام نداده بلکه تبادلات کالا صورت گرفته است. البته چین در یک دهه اخیر در بخشی از سرمایه‌گذاری‌های نفتی حاضر شد. چینی‌ها چقدر آزاده‌ا شمال را طول دادند و در آخر هم وارد ساخت و ساز آن نشدند. در دهه اول انقلاب تمامی کارخانه‌ها و پالایشگاه‌ها با مستهلک یا بوران شده بود و همه از جنگ رخ‌دیده بودند. تمام تحولات در ایران بعد از جنگ اتفاق افتاد و زمانی اتفاق افتاد که غرب و شرق در تعامل بودیم. در حال حاضر توسعه در ایران کند شده است. علت نیز آن است که پول نیست و طرف مقابل ما یعنی شرق به دنبال تبادل کالا با ایران است و در قرارداد ۲۵ ساله هم کوچک‌ترین قدمی برنداشته است. همین چین موقعیت فعلی را در برابر ایران اتخاذ کرده است. اگر توافق هسته‌ای برقرار شود و با اروپایی‌ها تعدادی قرارداد و پروژه تعریف کنیم، به سمت ایران خواهند آمد. یک پروژه با یک شرکت سازنده اروپایی برقرار کنید آنگاه چین ۴ میلیون مسکن وعده داده شده را در ایران خواهد ساخت.

◀ به نظر می‌آید اروپایی‌ها نیز منافعی در احیای برجام ندارند، چراکه اگر داشتند، به دنبال احیای آن بودند. آیا منافعی برای اروپایی‌ها در احیای برجام هنوز هم وجود دارد؟

هم آمریکا و هم اروپا به دنبال توافق با ایران هستند و چینی‌ها هم همین طور اما روس‌ها فعلا در جنگ اوکراین دغدغه‌های دیگری دارند. روس‌ها تصور داشتند که اروپا در سرما به زانو در خواهد آمد و جنگ به نفع روس‌ها تمام می‌شود و نفت ایران را تنها جایگزین انرژی خود می‌دانستند حال اینکه انرژی اروپا از جای دیگری تأمین شد. در مورد منافع اروپا نیز باید توجه‌ها به اساس دیپلماسی جلب شود. در گفت‌وگو بده بستان اتفاق می‌افتد. اگر ایران قبل از انتخابات آمریکا توافق کرده بود وضعیت بهتر بود. در حال حاضر هم آنها به دنبال توافق هستند اما به‌خاطر فشار افکار عمومی به علت مسائل داخلی ایران نمی‌خواهند امتیاز بدهند.

> جایگاه ایران و موقعیت ژئوپلیتیک تهران به گونه‌ای است که همه علاقه‌مند هستند که با آن کار کنند. ایران جمعیت بالایی دارد، منابع انرژی مناسبی دارد، نیروی انسانی تحصیلکرده‌ای دارد، موقعیت ژئوپلیتیک ایران منحصر به فرد است و... چنین مواردی این علاقه را در دیگران ایجاد می‌کند که به دنبال ارتباط با تهران باشند

◀ مساله اوکراین به چه میزان در توافق با تهران اثرگذار شده است؟

اروپا به‌شدت به‌خاطر جنگ اوکراین عصبانی است. آنها به دنبال آن هستند که در توافق با تهران مساله اوکراین را هم حل کنند.

◀ حل مساله اوکراین در توافق هسته‌ای با تهران؟ چگونه ممکن است؟

آنها دنبال اجرای این سناریو هستند که همان طور که به آمریکا فشار می‌آورند که با تهران توافق کنید، ایران هم به‌خاطر توافق هسته‌ای به روس‌ها فشار آورد که جنگ اوکراین را تمام کند.

◀ فکر نمی‌کنید پرونده ایران و آنچه آژانس می‌خواهد بیش از هر چیز مانع توافق است؟

من معتقد بودم و هستم که باید ۲ الی ۳ ماه قبل از انتخابات آمریکا گفت‌وگوها را نهایی می‌کردیم در آن صورت حتی می‌توانستیم در پرونده ایران در آژانس هم امتیاز بگیریم. لذا آنها می‌خواهند توافق شود اما نمی‌خواهند امتیازاتی بدهند. در همین پرونده ایران در آژانس بدهند.

◀ با وجود این پیچیدگی‌ها برای احیای برجام چه باید کرد؟

طرفین باید آغاز مذاکرات را اعلام کنند و این مذاکرات هم نباید علنی باشد و باید غیرعلنی باشد تا آنها که نمی‌خواهند که این توافق صورت گیرد، نتوانند اقدامی کنند. تغییراتی در سرزمین‌های اشغالی ایجاد شده است و تل‌آویو با اعراب خلیج فارس رابطه‌هایی برقرار کرده است. از این منظر نباید به صورت روزانه اطلاعات مذاکرات را در اختیار رسانه‌ها قرار داد تا زمانی که توافق شود. زیرا به محض اینکه اعلامی در مورد مذاکرات صورت گیرد مخالفان خارجی فشار خواهد آورد تا امتیاز کمتری نصیب ایران شود.

◀ اعراب تلاش کرده‌اند به نوعی در اویک و حتی رابطه با چین به نوعی سمت و سوهای متفاوت در سیاست خارجی خود اعمال کنند. این مورد تا چه اندازه می‌تواند به نفع تهران تمام شود؟

اقدامات اخیر اعراب برخلاف منافع اروپا و آمریکاست. در چنین شرایطی ایران باید بتواند منافع خود را جلو ببرد. مانعی که بر سر راه استفاده از این فرصت به وجود آمد؛ همین توافق هسته‌ای است. ایران تحریم است و نمی‌تواند با جهان کار کند. بنابراین باید ژئوپلیتیک ایران باز شود. علی‌اف مصاحبه کرده که به طریق کردور زنگزور را باز خواهد کرد و راه‌آهن و جاده خواهد کشید. این تحولات به علت آن است که احساس می‌کنند که ژئوپلیتیک ایران بسته است و دستان ایران باز نیست و کاری نمی‌تواند بکند. برداشت‌هایی که کاملا اشتباه است. اگر ژئوپلیتیک ایران باز شود، بسیاری از مشکلات اطراف ایران هم باز خواهد شد. اگر دستان ایران باز شود همین طالبان هم مجبور خواهد شد که آب را روی ایران باز کند. علی‌اف هم نمی‌تواند بر مواضع خود تاکید کند.

◀ سفر اخیر آقای امیر عبداللهیان و نامه آقای رئیس‌جمهور به پادشاه عمان را چگونه ارزیابی می‌کنید آیا ممکن است ایران مسیر جدیدی را برای از سرگیری مذاکرات آغاز کرده باشد؟

عمان و قطر دو کشوری در جنوب خلیج فارس هستند که علاقه‌مندند ژئوپلیتیک ایران باز شود. عمان که به‌خاطر سابقه تاریخی که دارد، علاقه‌ای ندارد که در تنگه هرمز تشنجی اتفاق بیفتد. قطر در حمد اقتصادی عربستان مورد حمایت ایران قرار گرفت و این موضوع باعث شد این کشور به ایران نزدیک شود. قطر با تمام ثروتی که دارد و با تمام جولانی که می‌دهد به ایران چسبیده است و ایران قدرت نظامی منطقه است. لذا به نفع قطر است که ایران در حالت تنش نباشد و طوری نباشد که منابع و منافع قطر هم صدمه ببیند. اگر عمان به دنبال احیای مذاکرات باشد در این صورت اهدافی دارد از جمله اینکه زندانیان سیاسی آمریکا را از ایران خارج کند و اینکه یک جرقه بزند تا دوباره مذاکرات ایران و غرب آغاز شود. اگر این اتفاق بیفتد و عمان بتواند جرقه آغاز مذاکرات را بزند؛ اروپایی که حالت نیمه قهر با ایران است نیز به تنور مذاکرات خواهد دمید. اگر عمان در این زمینه واسط باشد که البته فقط یک حدس است همین روند به صورت غیر رسمی و غیرعلنی با آمریکا صورت بگیرد، سرعت عمل بیشتر خواهد بود تا اینکه اروپا واسطه باشد. البته این مورد تنها یک حدس است زیرا شروع کارمرجام نیز از همین طریق بود. آمریکایی‌ها به این توافق نیاز دارند. بایدن توانسته وضع اقتصادی آمریکا را مطلوب کند به همین خاطر هم باید به دنبال آن است که دوباره با وجود سن و سال بالا کاندیدا شود. بایدن علاقه دارد در کنار دستاورد اقتصادی دستاورد بین‌المللی را هم علم کند تا برد خود را در انتخابات ۲۰۲۴ حتمی نماید.

> اگر از دریچه چین به ایران و عربستان بنگریم، به این نتیجه خواهیم رسید که چین در شرایط فعلی برقراری رابطه با عربستان را به رابطه با ایران ترجیح داده است

◀ به نظر می‌آید آقای زاکانی در شهرداری تهران با چه دستاوردهایی همراه بوده است؟ آسیب‌شناسی شما از مدیریت آقای زاکانی در شهر تهران به چه صورت است؟

در طول یک سالی که آقای زاکانی مدیریت شهر تهران را برعهده گرفته‌اند ما شاهد اتفاقات متفاوتی در سطح شهر بوده‌ایم. نکته مهمی که در این زمینه وجود دارد این است که ارتباط مالی که قرار بود در مدیریت شهری تهران برقرار شود و براساس طرح و قوانین مصوب شهرداری صورت بگیرد با چالش مواجه شده است. به عنوان مثال در موضوع باغ‌های تهران به‌رغم تصمیمات خوبی که در دوران مدیریت آقای شهردار در شورای پنجم گرفته شد اما در شرایط کنونی تصمیم‌گیری به کمیسیون ماده ۵ سپرده شده که هنوز مشخص نیست چه تصمیمی در آینده نزدیک اتفاق خواهد افتاد. این احتمال وجود دارد که اجازه ساخت و ساز در این زمینه داده شود. موضوع دیگر جداسازی بوستان‌های شهری بین زنان و مردان است. موضوع دیگر تعطیلی ستاد مناسب سازی در شهر و حذف مشاوران معلول برای پنج معاونت اصلی بوده است. این در حالی است که در شورای شهر پنجم تلاش شد همه پروژه‌ها در راستای مناسب سازی مورد بررسی قرار بگیرد. با این وجود در شرایط کنونی موضوع مناسب سازی از اولویت‌های نخست شهرداری تهران خارج شده و به اولویت‌های پایین‌تر تبدیل شده است. در شورای شهر پنجم قرار بود در حدود ۵۰۰ کیلومتر از معابر شهر تهران مناسب سازی شود. در این زمینه خیابان کریم‌خان زند قرار بود به عنوان نمونه در نظر گرفته شود و اقدامات لازم انجام شود تا به یک چرخه تبدیل شود که معلولان بتوانند از آن استفاده کنند. قرار بود هیچ پروژه‌ای در تهران افتتاح نشود مگر اینکه مناسب‌سازی در آن صورت گرفته باشد و از سوی مشاوران تأییدیه داده شود.

> در شرایط کنونی سه موضوع طبیعی تهران را تهدید می‌کند که شامل زلزله، فرونشست و سیلاب است. این در حالی است که شهرداری تهران برنامه مشخصی برای این چالش‌ها ندارد و به همین دلیل شهر تهران توسط این موضوعات تهدید می‌شود

◀ آیا در شرایط کنونی در مدیریت شهری تهران مناسب‌سازی مورد توجه قرار نمی‌گیرد؟

در شرایط کنونی به مناسب‌سازی توجه نمی‌شود و این موضوع از دستور کار خارج شده است. به همین دلیل امروز این نگرانی وجود دارد که موضوع مناسب‌سازی به حاشیه ذهن مدیران شهری رانده شده باشد. در طرح تفصیلی، بندی قرار داشت که اگر ۶۰ متر معبری بالای ۱۲ متر به شکلی ساخته شده بود با طبقات مشخصی داشت بقیه طبقات با توجه به ضوابطی که تأیید می‌شود آنها نیز بتوانند مجوز ساخت و ساز بگیرند. ضوابط این طرح تهیه شده بود اما مصوب نشده بود. با این وجود بدون توجه به این ضوابط و با اختیار شهرداری دستور صدور پروانه برای معابر ۱۲ متری که ۶۰ درصد آنها یا طبقات خاصی ساخته شده‌اند اضافه بر تراکم یا مازاد بر تراکم به شمار می‌رود. این رویکرد نیز مغایر با طرح‌های تفصیلی است. یکی از موضوعاتی که شورای شهر پنجم روی آن تأکید داشت شفافیت در زمینه‌های مالی بود. این در حالی است که در شرایط کنونی این موضوع به حاشیه رفته است. شرایط به شکلی است که موضوع شفافیت به شکل یک موضوع ترئینی در مدیریت شهری در آمده است. این وضعیت نشان می‌دهد که برخی مسائل که در گذشته سنگ بنای آن گذاشته شده و ریل‌گذاری شده بود و رویکرد صحیحی نیز در مدیریت شهری بود در دوران مدیریت آقای زاکانی مورد توجه قرار نگرفته و دنبال نشده است. با توجه به ارتباط شهرداری با شورای شهر تهران و رویکردی که دو طرف نسبت به یکدیگر دارند به نظر می‌رسد شهرداری تهران برای تأمین منابع مالی خود از روش و راه‌های مختلفی استفاده می‌کند. این در حالی است که تأمین منابع مالی شهرداری به شکل به سود شهر تمام نخواهد شد. در طول یک سال گذشته شهرداری تهران اقدام مثبتی نیز انجام داده است. یکی از این اقدامات مشارکت شهروندان در انتخاب پروژه‌ها بود که بر گرفته از طرح «آرزوهای تهران» است که ما در سال ۱۳۹۹ به صورت پایدار در دو محله امیرآباد و یوسف‌آباد آن را انجام دادیم که نتیجه خوبی به‌همراه داشت. در شرایط کنونی که این موضوع مورد توجه شهرداری تهران قرار گرفته جای خوشحالی دارد. در آن زمان سایت «تهران من» نظرات و دیدگاه‌ها را دریافت می‌کرد و آنها را مورد توجه قرار می‌داد. با این وجود اتفاقاتی که درباره تأمین منابع مالی در شهرداری صورت گرفت تا حدودی نگرانی‌هایی ایجاد کرده است.

> در طول یک سال گذشته شهرداری تهران اقدام مثبتی نیز انجام داده است. یکی از این اقدامات مشارکت شهروندان در انتخاب پروژه‌ها بود که بر گرفته از طرح «آرزوهای تهران» است که ما در سال ۱۳۹۹ به صورت پایدار در دو محله امیرآباد و یوسف‌آباد آن را انجام دادیم که نتیجه خوبی به‌همراه داشت

◀ چه اتفاقاتی در زمینه تأمین منابع مالی شهرداری رخ داده است؟

به نظر می‌رسد شهرداری برای تأمین منابع مالی خود سازوکار مشخصی که قابل مشاهده باشد ندارد. نکته دیگری که وجود دارد این است که به نظر می‌رسد از منابع درون شهرداری کمتر استفاده می‌شود و بیشتر از منابع بیرون از شهرداری استفاده می‌شود. دلیل این موضوع نیز عدم شناخت کافی مدیران شهری از وضعیت تهران است. به هر حال آقای زاکانی نماینده قوه هستند و شهر قوم را بهتر از شهر تهران می‌شناسند. بدون تردید اگر آقای زاکانی از بدنه کارشناسی شهرداری استفاده کنند نتیجه بهتری به دست می‌آورند. نگرانی دیگری که شهرداری تهران داشت هنگام بارش برف سنگین در تهران بود. سال‌هاست که این نگرانی در بین مدیریت شهری تهران وجود دارد که اگر برف سنگینی در تهران ببارد ممکن است وضعیت شهر تهران را با چالش‌های مختلفی مواجه کند. با این وجود در برف اخیری که در تهران بارید انتظار اینکه شهرداری تا به این اندازه نسبت به موضوع غافلگیر شود دور از انتظار بود. به هر حال همه کارکنان شهرداری نسبت به این موضوع اطلاعات و مهارت‌هایی را داشتند و انتظار می‌رفت با استفاده از تجارب گذشته مدیریت بهتری در این زمینه صورت بگیرد.

> در شرایط کنونی سه موضوع طبیعی تهران را تهدید می‌کند که شامل زلزله، فرونشست و سیلاب است. این در حالی است که شهرداری تهران برنامه مشخصی برای این چالش‌ها ندارد و به همین دلیل شهر تهران توسط این موضوعات تهدید می‌شود

اتفاقات دیگری نیز در شهرداری تهران رخ داده که قابل تأمل است. یکی از این اتفاقات بی‌توجهی نسبت به بافت فرسوده است. این در حالی است بافت فرسوده در دوران مدیریت شهری گذشته به صورت مناسب‌سازی محیطی حرکت می‌کرد تا بتواند محلات را مناسب سازی کند و مردم را به سمت نوسازی املاک سوق بدهد از دستور کار خارج شده و در شرایط کنونی نسبت به بافت فرسوده که توجهی صورت می‌گیرد. شهر تهران بالغ بر ۴۴۰۰هکتار بافت فرسوده مصوب دارد که متأسفانه مورد بی‌توجهی قرار گرفته است.

◀ از نظر محیط زیستی مدیریت شهر تهران چه رویکردی در پیش گرفته و آیا تدابیر لازم برای مسائل زیست محیطی در نظر گرفته شده است؟

در شرایط کنونی به مسئوله طبیعی تهران را تهدید می‌کند که شامل زلزله، فرونشست و سیلاب است. این در حالی است که شهرداری تهران برنامه مشخصی برای این چالش‌ها ندارد و به همین دلیل شهر تهران توسط این موضوعات تهدید می‌شود. اشکال مردم تهران این است که مدیریت شهری این موضوعات را با حساسیت بیشتری پیگیری کند و این موضوعات را در دستور کار خود قرار بدهد. موضوع دیگری که در دوران جدید مدیریت شهری تهران مورد بی‌توجهی قرار گرفته ایجاد مساکن اجاره‌ای بوده که می‌تواند به کاهش قیمت مسکن در تهران کمک کند. این نوع مسکن بیشتر برای افراد کم درآمد قابل استفاده خواهد بود و به همین دلیل اگر پیگیری شود می‌توان دستاوردهای خوبی به‌همراه داشته باشد. به نظر می‌رسد مدیریت شهری جدید کمتر به بدنه کارشناسی شهرداری توجه می‌کند. براساس مصوبه شورای عالی شهرسازی قرار بود شهرداری تهران طرح بافت پیرامون دانشگاه تهران را تهیه کند. این طرح به دانشگاه تهران داده شده و دانشگاه تهران در حال تهیه این طرح است. در دوران شورای شهر پنجم دانشگاه تهران قرار بود طرحی را تهیه کند و ارائه کند که متناسب با ضوابط شهری باشد که متأسفانه در این زمینه ناتوان بود. با این وجود دوباره کاری که به شهرداری تهران واگذار شده بود را دوباره به دانشگاه تهران دادند. این موضوع نشان می‌دهد دادن چنین طرحی به دانشگاه تهران بی‌توجهی به بدنه کارشناسی و نیروهای موجود در آن بوده است. این در حالی است که بافت پیرامون دانشگاه تهران نزدیک به ۲۰ سال است که طرح‌های سامانده‌ی و توسعه شهری را تحت تأثیر خود قرار داده است. نکته دیگری که در مدیریت شهری وجود داشته عدم توجه به وضعیت اقتصادی کشور و شهر تهران بوده است. در چنین شرایطی شهرداری باید بودجه انقباضی برای مدیریت شهری در نظر می‌گرفته در حالی که بودجه سنگینی در نظر گرفته شده است.

◀ آلودگی هوا در تهران یکی از چالش‌های مهم بوده است. آیا رویکردی که شهرداری تهران در مقابل آلودگی هوا در پیش گرفته می‌تواند موثر واقع شود؟

در شرایطی که رویکرد دولت و شهرداری از نظر سیاسی و فکری به هم نزدیک است انتظار این است که تعامل و همکاری بیشتری بین شهرداری و دولت وجود داشته باشد. شهرداری تهران متولی اصلی آلودگی هوا در تهران نیست، اما یکی از نهادهایی است که در این زمینه مسئولیت دارد. با توجه به نزدیکی فکری و سیاسی که مدیران شهرداری تهران با دولت دارد انتظار این است که در این زمینه اقدامات جدی‌تری از سوی شهرداری تهران صورت بگیرد. این در حالی است که در طول سال گذشته تعداد روزهایی که ما با هوای پاک در تهران مواجه هستیم به تعداد انگشتان یک دست نیز نمی‌رسد و وضعیت آلودگی هوا به شکلی است که در وضعیت بحرانی و قرار گرفته است. در چنین شرایطی شهروندان باید مازوت‌ها را تحمل کنند که آسیب‌های جدی به سلامت انسان می‌رساند. این اتفاق در حال رخ می‌دهد که شهرداری تهران واکنش مناسب و قاطعی نسبت به این اتفاق نشان نمی‌دهد.

◀ براساس اعلام ناسا در جنوب شهر تهران گاز متان وجود دارد این در حالی است که شهرداری تهران این موضوع را تکذیب می‌کند. وجود گاز متان در جنوب تهران به چه میزان صحت دارد؟

گاز متان در جنوب تهران و در پیرامون کهریزک و آرادکوه وجود دارد و این موضوع که شهرداری آن را تکذیب می‌کند صحیح نیست و خلاف واقع است. پس از اینکه شهرداری تهران این موضوع را تکذیب کرد مطالعات دانشگاهی و علمی نشان داد که گاز متان در جنوب تهران وجود دارد و از نظر علمی این موضوع تأیید شده است. به نظر می‌رسد در حالی که دولت، مجلس و شهرداری تهران از یک رویکرد سیاسی و فکری برخوردار هستند و مواضع نزدیکی به هم دارند زمان آن فرارسیده که مسائل شهری با سرعت بیشتری حل شود که متأسفانه این اتفاق در یک سال اخیر رخ نداده است.

زهرا نژادبهرام در گفت‌وگو با «آرمان ملی»:

زلزله، فرونشست و سیلاب تهران را تهدید می‌کند

گاز متان در جنوب شهر تهران وجود دارد

به منابع مالی درون شهرداری کمتر توجه شده است

زاکانی قم را بهتر از تهران می‌شناسد

**آرمان ملی - احسان انصاری: دوران مدیریت علیرضا زاکانی در شهرداری تهران چه دستاوردهایی برای ش